

سیاست‌های کتابت قرآن کریم ارتباطی با توقیفی دانستن رسم‌الخط آیات ندارد

قائم‌مقام مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی با اشاره به «سیاست‌های کتابت، چاپ و نشر قرآن کریم»، ضرورت التزام به رسم‌المصحف را مسئله‌ای جدا از توقیفی بودن رسم‌الخط دانست و عنوان کرد: سیاست‌های مذکور، ربطی به توقیفی دانستن یا ندانستن رسم‌الخط قرآن ندارد.

قائم‌مقام مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی با اشاره به «سیاست‌های کتابت، چاپ و نشر قرآن کریم»، ضرورت التزام به رسم‌المصحف را مسئله‌ای جدا از توقیفی بودن رسم‌الخط دانست و عنوان کرد: سیاست‌های مذکور، ربطی به توقیفی دانستن یا ندانستن رسم‌الخط قرآن ندارد.

سیدعلی سرابی، قائم‌مقام مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی در گفت‌وگو با خبرنگاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به «سیاست‌های کتابت، چاپ و نشر قرآن کریم در جمهوری اسلامی ایران» و پرسش‌ها و شبهات مطرح شده در این باره، التزام به این سیاست‌ها را در راستای توقیفی بودن رسم‌الخط دانست و گفت: سیاست‌های ابلاغی، اصولاً ربطی به توقیفی دانستن یا ندانستن رسم‌الخط قرآن ندارد؛ به عبارتی وقتی مراجع عظام تقلید می‌فرمایند که رسم‌الخط قرآن توقیفی نیست، به این معنی است که جواز کتابت قرآن با رسم قیاسی و همین‌طور با رسم‌المصحف است؛ بنابراین بر مبنای همین فتاوی، هیچ ممنوعیتی در کتابت قرآن با رسم‌المصحف یا همان رسم ویژه قرآن کریم وجود ندارد.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: این در حالی است که عده‌ای از علما و دانشمندان، التزام به رسم‌المصحف را ضروری می‌دانند که از این جمله می‌توان به نظرات مرحوم علامه شعرانی و علامه حسن‌زاده‌آملی در این باره یاد کرد.

وی به نظر علامه حسن‌زاده در این باره اشاره و عنوان کرد: علامه حسن‌زاده درباره التزام به رسم‌المصحف چنین نظر داده‌اند که «رسم‌الخط قرآن سماعی است، نه قیاسی. یعنی ما حق نداریم که مطابق صرف و نحو، قرآن را تغییر دهیم، به نحوی که خلاف رسم‌الخط متعارف شود؛ مثلاً ما بعد از واو جمع، الف می‌گذاریم، ولی در بسیاری موارد در قرآن، بعد از واو جمع، الف ندارد، ما حق نداریم الف بگذاریم. بعضی جاها، بعد از واو مفرد، الف آمده، حق نداریم آن را حذف کنیم. اگر جایی تاء گرد آمده یا کشیده، باید به همان صورت محفوظ بماند؛ یعنی همان‌طور که زمان پیامبر گرامی اسلام (ص) مکتوب شده است. کسی حق ندارد تغییر و تبدیل کند و این معنا را متأسفانه بعضی خطاطان که قرآن نوشته‌اند، مراعات نکردند و خیلی غلط وارد قرآن کردند؛ مثلاً «مالک»؛ باید به صورت «ملک» نوشته شود و «مالک» خوانده شود و نمی‌توان بعد از میم، الف گذاشت و به صورت «مالک» نوشت».

عده‌ای از علما التزام به رسم‌المصحف را ضروری می‌دانند

قائم‌مقام مرکز طبع و نشر قرآن کریم در ادامه به نظر دیگر فقها در طول تاریخ نسبت به التزام به رسم‌المصحف اشاره کرد و ادامه داد: همچنین از فقهای متقدم نیز علامه حلی در مقدمه کتاب معروف «المختصرالنافع» می‌نویسد که «من اکبر نعم الله علی المسلمین، أنهم لا یختلفون فی کتابهم، فالمسلم فی اقصی المغرب لا یختلف کتابه عن المسلم فی اقصی المشرق، و المصاحف فی بلاد العرب هی نفسها فی کل بلد، لا یختلف فی آیه، و لا خط، و لا رسم حرف، فإن کتبت کلمه «رحمت»؛ بناء مفتوحه، ألفیت ذلک فی کل مصحف بأی ارض من بلاد المسلمین لا فرق بین عربی و عجمی، أو سنی و شیعی؛ از بزرگترین نعمت‌های خداوند بر مسلمانان این است که در کتاب‌شان (قرآن) اختلافی وجود ندارد؛ کتاب یک مسلمان در غربی‌ترین نقاط بلاد اسلامی مانند کتاب یک مسلمان در شرقی‌ترین نقطه آن است. مصاحف کشورهای عربی، همان است که در همه کشورها است. در آیه و در خط و نه در رسم یک حرف هیچ اختلافی وجود ندارد. اگر کلمه «رحمت»؛ با تاء کشیده نوشته شده است، در همه مصاحف و در همه کشورها و شهرهای اسلامی همین‌طور است، بدون اینکه بین عربی و عجمی، سنی و شیعی تفاوتی وجود داشته باشد».

سرابی یادآور شد: همچنین علمای عامه به خلاف بعضی نقل‌های غیرمعتبر که از برخی مورخان (مانند ابن خلدون) در این روزها نقل شده است، تقریباً در مورد التزام به رسم‌المصحف اجماع دادند.

این کارشناس قرآنی در ادامه به نظر برخی از ائمه مذاهب اهل سنت اشاره و تصریح کرد: بعضی از ائمه مذاهب اربعه اهل سنت مثل امام مالک ابن انس و امام احمد ابن حنبل، حرمت مخالفت با خط مصحف عثمان نقل شده است افرادی که مایل هستند می‌توانند به آثاری چون جلد نخست «مناهل‌العرفان فی علوم القرآن» تألیف شیخ عبدالعظیم زرقانی مراجعه و آرای مختلف عامه در این باره را بررسی کنند.

قائم‌مقام مرکز طبع و نشر قرآن کریم در ادامه از التزام به رسم‌المصحف در دیگر کشورهای اسلامی یاد کرد و افزود: آنچه که امروز ما در سطح جهان اسلام مشاهده می‌کنیم، پیروی قریب به اتفاق ممالک اسلامی از رسم‌المصحف یا همان رسم سماعی ویژه قرآن کریم

است. البته در این امر شبه‌قاره هند پیش‌تاز بوده و بعد از این کشور، کمیته فتوای مصر در سال 1355 ه. ق اقدام به انتشار فتوایی درباره وجوب التزام به رسم‌المصحف کرده که بر همین اساس مصحف معروف به مصحف امیری تهیه شده است.

موضوع رسم‌المصحف خود یکی از نعمت‌های بزرگ است

سرابی با بیان اینکه بحث و نظر درباره ثبت و ضبط کلمات در علم رسم‌المصحف یکی از نعمت‌های بزرگ است، تصریح کرد: با قدری تأمل، انسان متوجه می‌شود که این حساسیت نسبت به قرآن کریم و ثبت و ضبط دقیق نحوه خواندن کلمات آن که در علم قرائت مورد بحث است و همین‌طور ثبت و ضبط دقیق روش نگارش کلمات آن که در علم رسم‌المصحف مورد بحث است، یکی از نعمت الهی است که سبب شده همگان به عدم تحریف قرآن کریم اذعان کنند. این امر سبب شده تا قرآن کریم از نظر اطمینان به عدم تحریف و دوری از هر گونه تغییر، منحصر به فرد شناخته شود.

وی ادامه داد: حال پرسش اینجا است که اگر ما امروز و مطابق با قواعد املائی امروز زبان عربی که البته در کشورهای مختلف اسلامی طبق قواعد واحدی هم نیست، کتابت قرآن را تغییر دهیم، چه تضمینی برای عدم وقوع تغییرات مکرر در نگارش آن و شاید بعدها در قرائت آن وجود خواهد داشت؟ آیا در این صورت، راه را برای تحریف احتمالی در این یگانه سند متقن و مستحکم الهی باز نکرده‌ایم؟ به گفته این کارشناس دینی، بعضی از صاحب‌نظران پنداشته‌اند که اعمال تغییرات املائی در قرآن، مثلاً جدا کردن «ان« از کلمه «ما«؛ در آیه شریفه «انما تُوعَدون لصادق«؛ کار را برای قاری ساده‌تر می‌کند و اگر «ما« جدا باشد معلوم می‌شود که «ما« در اینجا موصوله است. باید گفت متأسفانه اکثر مسلمانان به این صورت با ادبیات عرب و معنای قرآن آشنا نیستند. علاوه بر این، افرادی که با ادبیات عرب آشنا هستند، معنای موصوله درباره «ما« را در امثال این آیه شریفه، از سیاق کلام می‌فهمند و نه از متصل یا منفصل بودن «ما«؛ با «ان«. سرابی در پاسخ به این ابهام که اگر ما به رسم‌المصحف ملتزم نباشیم هیچ کس ما را متهم به تحریف نکرده و نمی‌کند، گفت: کسانی که این حرف را می‌زنند، می‌گویند در سال گذشته وقتی قرآن مرکز طبع و نشر به کشور سودان اهداء شد، لجنه مراقبت مصاحف آن کشور اعلام کرد که رسم‌الخط این قرآن مغایر با اجماع مسلمین در مورد التزام به رسم عثمانی است.

وی ادامه داد: حال پرسش این است که وقتی علمای عامه، قرآن مرکز طبع و نشر را که ملتزم به رسم‌المصحف است را بر نمی‌تابند و آن را مغایر با اجماع امت اسلامی می‌دانند، در برخورد با مصاحفی که با عنوان رسم‌الاملاء چاپ می‌شوند چه خواهند گفت؟ البته بیان این نکته ضروری است که اعضای لجنه مذکور وقتی توضیحات اساتید مرکز طبع و نشر را درباره التزام این قرآن به رسم‌المصحف را شنیدند و فهمیدند که موارد اختلافی با مصاحفی مثل عثمان طه، مستند به کتب معتبر علم رسم که مورد استناد همه دانشمندان است، سخن خود را پس گرفتند و از اتهام وارد شده عقب‌نشینی کردند.